



## ◀ Η ΓΑΛΛΙΑΣ ΕΝ ΤΗ ΤΕΧΝΗ ▶

«Δύναται ἡ γυνὴ ν' ἀναδειχθῆ  
μεγάλῃ καλλιτέχνισ ;»



ΙΣ τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπαντᾷ μία ἔκθεσις θαυμασίων εἰκόνων, ὀφειλομένων εἰς γυναικεῖον χρωστῆρα. Αἱ περιώνυμοι καλλιτέχνιδες Vigée-Lebrun καὶ Rosa Bonheur, τὰ πρότυπα ταῦτα τῆς ὁλονέν ἀξιοσημείωτης φάλαγγος τῶν συγχρόνων ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ γυναικῶν ζωγράφων, εἶνε ἐφάμιλλοι πρὸς τοὺς ἐξοχωτέρους ἄρρενας μύστας τῆς Καλλιτεχνίας.

Ἐν τῶν μᾶλλον ἐκλυστικῶν διαμερισμάτων τοῦ Salon d'Automne τῶν Παρισίων ἦτο τὸ συνενεῖν ἑκατοστῶν περίπου ἔργων τῆς διασήμου Berthe Morizot, γυναικαδέλφης καὶ ἐφάμιλλου ἀνταγωνιστρίας τοῦ Ed. Manet, ἰδρυτοῦ τῆς Σχολῆς τῶν impressionnistes.

Τὰ ἔργα ταῦτα εἶνε γωνία ἀνθοκήπων ἢ λαχανοκήπων, νορμανδικὰ παράλια καὶ ἰδιὰ προσωπογραφίαι γυναικῶν, παρθένων, παιδιῶν. Μέσω δὲ τῶν πινάκων τούτων, μὲ τοὺς γλυκεῖς χρωματισμούς τοῦ τεφροῦ καὶ μαργαριτοχρόου καὶ τοῦ ἐλαφρῶς ροδόχρου, ὑπάρχουσι πολλοὶ θελκτικώτατοι

Τοῦτο, πλειότερον πάντος ἄλλου, ἀποδεικνύει τὴν ὅλως νέαν θέσιν, ἣν σήμερον κατέχει ἡ καλλιτέχνισ γυνή.

Ἄλλοτε, γυνὴ κρατοῦσα τὴν χρωματιστικὴν ἢ τὴν σμίλην ἤτο τι σπάνιον. Μέχρι δὲ τῶν τελευταίων ἐτῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος οὐδὲν γυναικεῖον ὄνομα ἐμφανίζεται ἐν τῇ σειρά τῶν διαπρεπῶν ζωγράφων, τῶν ἀπαθανασισάντων τὰς διαφόρους σχολὰς.

Μόλις καὶ μετὰ κόπου ἀνευρίσκει τις κανὲν γυναικεῖον ἀλάνττον δειλῶς εἰσδύον ἐν τῇ δευτέρᾳ γραμμῇ Φλαμανδῆς, Ἑνετῆς, Ὁλλανδῆς καὶ ἀπανιώτερον Γαλλίδος. Μόνον δὲ κατὰ τὰς

παραμονὰς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἐμφανίζεται ἡ ἀληθῶς ἐφάμιλλος τῶν μεγαλειτέρων διδασκάλων αὕτη εἶνε ἡ Vigée Lebrun, ἡ κατ' ἐξοχὴν προσωπογράφος τῆς Μαρίας Ἀντουανέττας, μεθ' ἧς καὶ διὰ προσωπικῆς συνδέετο φίλιας.

Ἦτο κόρη μετρίου ζωγράφου, ὅστις ἐνωρίτατα διείδεν— ἀπὸ τοῦ οὐδῶς τῆς ἡλικίας τῆς ἔτους— τὴν ἰδιοφυίαν τοῦ τέκνου του. Δεκαεπταετίς ἀπέβη ὀνομαστὴ διὰ τῆς προσωπογραφίας τῆς μητρὸς τῆς, ἣν ἐξέθηκεν εἰς τὸ Salon. Ἦτο δὲ τόσῳ θελκτικῆ, ὥστε πολλοὶ— ὡς ἡ ἰδιὰ ὁμολογεῖ— ἤρχοντο πρὸς αὐτὴν νὰ τοὺς ζωγραφίσῃ, ἵνα καὶ μόνον τῇ ἀρέσωσιν. Ἄλλ' ἡ καλλιτέχνισ, εὐθύς ὡς ἀντελαμβάνετο τούτου, ἐζωγράφιζεν αὐτοὺς μὲ τὸ βλέμμα ἀόριστον, ὅπερ τὸς ἠνάγκαζε νὰ μὴ βλέπωσι τὴν ζωγράφον. Εἰς τὴν ἐλαχίστην δὲ πρὸς τὸ μέρος τῆς κίνησιν τῶν ὀφθαλμῶν, τοῖς ἔλεγε : « Προσοχή· εἶμαι εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. »

Ὁ Ναπολέων τῇ παρήγγειλε τὴν εἰκόνα τῆς ἀδελφῆς του, συζύγου τοῦ Murat, λίαν ἰδιοτρόπου. Ὅταν δὲ ἡμέραν τινα ἔφθασεν αὕτη δύο ὥρας βραδύτερον τοῦ δέοντος εἰς τὸ ἀτελιέ, ἐνθα ἡ μεγάλη καλλιτέχνισ ἀνέμενε, αὕτη ἀνέκραξε : « Ζωγραφίζω συχνὰ ἀληθινὰς πριγκηπίσας· ἀλλ' αὐταὶ δὲν μὲ κάμνουν νὰ ἀναμείνω. »

Ταῦτα τὰ κατὰ τὴν Vigée Lebrun.

Καὶ ἤδη μεταφερθῶμεν εἰς μίαν ἄκραν τοῦ δάσους τοῦ Fontainebleau, εἰς μικρὰν ἀπὸ τοῦ χωρίου Thomery ἀπόστασιν· ὀλίγαι οἰκίαι ἀποτελοῦν ἐκεῖ τὴν χαριτωμένην κώμην τοῦ By.

Περὶ τῷ 1875, εἰς ἓνα αἰτοβολῶνα τοῦ χωρίου τούτου εὐρύχωρον, μὲ τοὺς ἀσβεστωμένους τοίχους, ὑπὸ τὴν καννάβινον ἀνδρικήν περισκελίδα καὶ τὸ κυανῶν χιτῶνιον ἀνευρίσκομεν τὴν ἐπιφανῆ ζωγράφον Ρόζαν Bonheur. Οἱ γηραιοὶ ἀμπελώνες τῆς χώρας ἐτήρησαν τὴν τρυφερὰν ἀνάμνησιν ἐκείνης, ἣτις ὑπῆρξε δι' αὐτοὺς αἰ

καλή δεσποινίς του By», όπως η Γεωργία Σάνδη ήτο δια τους χωρικούς του Berry «η καλή κυρία του Nohaut».

Τὸ ἀνδροκὸν ἔνδυμα ἔφερεν οὐχὶ ἐξ ἰδιοτροπίας, ἀλλ' ἔνα καὶ μόνον εὐχερέστερον ἐξασκῆ τὴν τέχνην τῆς.

Δεκαεξαέτις μόλις, ἐνδεδυμένη ὡς χωρικός, ἠδύνητο νὰ συχνάζῃ, εἰς τὰς ἀγορὰς καὶ τὰς πανηγύρεις, ἔνθα ἀνεύρισκε τοὺς θυμασίους τύπους τῶν ἵππων καὶ τῶν βοῶν καὶ ἐζωγράφιζε, χωρὶς νὰ ὑπόκειται εἰς τοὺς ἀηδεῖς ἀστεϊσμούς καὶ τὰς ἀνιαρὰς ἐνοχλήσεις τοῦ ὄχλου.

Ἀκούρατος ἐν τῇ ἐργασίᾳ, ἐνίοτε ἔμεινε ἀπὸ τῆς ἔκτης πρωΐνης μέχρι τῆς τετάρτης ἑσπερινῆς πρὸ τοῦ οὐρίδαντος, λησμονοῦσα καὶ νὰ προγευματίσῃ.

Ἐπὶ τριακονταετίαν ὄλην εἶχεν ὡς συντρόφους τῆς μοναδικούς τὰ πρότυπα, τὰ ὅποια ἐξένιζεν ἐν By. Μία ἀληθὴς κιβωτὸς τοῦ Νῶε: ἵπποι πάντος χρώματος καὶ πάσης γενεᾶς, μικροὶ κάπροι ἄγριοι, οἵτινες ἐτελειώνων τὰς ἡμέρας τῶν πεζῶν παρὰ τινι κρεοπώλῃ τοῦ Fontainebleau, ὡς καὶ οἰκότροφοι ἀγριωτέρως φύσεως, λέωντες καὶ ἄλλα, ἀνετρέφοντο παρὰ τῷ ἐργαστηρίῳ τῆς ἐντὸς κλωθῶν, τοὺς ὁποίους ἡ Rosa Bonheur ἀπεκάλει «δωμάτια τῶν φίλων».

Ἐπὶ πολὺ εἰς λέων ἀβυσσινός, τὸν ὁποῖον ἀφόβως ἐθώπευεν, ἦτο ὁ κατ' ἐξοχὴν προσφιλέτης τῆς. Σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ὁ ὑπόξανθος φίλος ἠγάπησεν ἐκείνην, ἥτις συχνότατα ἐτίθετο πρὸ αὐτοῦ μὲ τὴν χρωματοπινακίδα ἀνά χεῖρας. Τὴν ἔβλεπε καὶ περὶ τὸν πλατεῖς ὄνυχας τοῦ δια τοῦ σιδηροπλέγματος ἐζήτει ἐπιμόνως μίαν θωπίαν τῆς.

Ὅταν ἡ Rosa Bonheur ἐτιμήθη διὰ τοῦ παρασήμου τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς, αὐτὴ ἡ αυτοκράτειρα Εὐγενία ἦλθεν ἐκ τῷ ἐν By οἴκῳ τῆς, ἵνα τῇ ἐπιδώσῃ τὸν Σταυρόν. Συνέβη δὲ τότε κωμικὸν ἐπεισόδιον, λίαν χαρακτηριστικὸν τῆς ἀφελείας τῆς μεγάλης καλλιτέχνιδος. Δια νὰ κρεμασθῇ τὸ παράσημον ἔχρειάζετο καρφίς. Ἡρξάτο λοιπὸν ἡ ἀναζήτησις· ἀνετράπησαν ὅλοι οἱ οὐρταὶ· διηρουνθήσαν ὄλοι αἱ θῆκαι· ἀλλ' εἰς μάτην! Καρφίς δὲν εὐρέθη! Χρωστῆρες, χρωματοπινακίδες, ἀριστουργήματα ζωγραφικῆς ἐπλήρουν τὸν οἶκόν τῆς, ἀλλὰ καρφίδες δὲν ὑπῆρχον!

Ἐπὶ τέλους ἀνεκάλυψεν μίαν... ἐσκωριασμένην.

Ἡ παράσημοφορία τῆς Rosa Bonheur πρὸ πεντηκονταετίας ἦτο γεγονός πρωτοφανές. Σήμερον οὐδὲν τούτου φυσικώτερον. Ἄχρις ὥρας αἱ διὰ παρασήμου τιμημέναι γυναικῆς ζωγράφοι ἐν Γαλλίᾳ ἀριθμοῦνται εἰς πέντε: ἡ Madeleine Lemaire, — ἡ Rose Bonheur τῶν ζωθῶν. — Ἡ κ. Λουίζα Abbéma, ἡ κ. Βιργινία

Dement - Breton, θαλασσογράφος, ἡ Miss Mary Cassatt, Ἀμερικανὴ τὴν καταγωγὴν, ἀλλ' ἐγκατεστημένη ἐν Γαλλίᾳ, προσώπογράφος παιδιῶν καὶ ἡ δεσποινίς Dufau.

Αἱ γυναικῆς ζωγράφοι ἀποτελοῦσιν ἤδη λεγεῶνα ὄλην· μετ' ὀλίγον θὰ ἦναι ἰσάριθμοι πρὸς τοὺς ἁμοτέχνους αὐτῶν ἀνδρας.

Κατέχουν ἐργαστήρια, προωρισμένα ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν διδασκαλίαν τῶν νεανίδων. Ἡ Ἀκαδημία Colorassi (10, rue de la Grand-Chaumière), καὶ ἡ Ἀκαδημία Jubian (27, Galerie Montmartre) παρέχουσι τέσσαρα ἐργαστήρια γυναικεῖα ἐπὶ ἑξ ἀνδρικῶν.

Ἐν αὐτοῖς ἡ εἴσοδος ἀνδρὸς ἐπισκέπτου ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς, καὶ μόνον ὡς μοδῆλον δύναται τις νὰ γίνῃ δεκτός.

Ὁ καθηγητὴς, προσωπικότης ἐξέχουσα, δὲν ἐπισκέπτεται τὰ ἐργαστήρια ἢ δις τῆς ἐβδομάδος. Τὰς δ' ἐπιλοίπους ἡμέρας ἐκλέγεται διὰ κλήρου μεταξὺ τῶν ἀρχαιότερων καὶ ἱκανότερων μαθητριῶν μία ἐπόπτης ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ μαθητικῷ ὄμιλου, ἥτις ὡς φίλη μᾶλλον ἢ ὡς διδάσκαλος διορθοῖ τὰς σκιαγραφίας καὶ τὰς καθοδηγεῖ.

Ἐκ τῆς πεντάδος ταύτης τῶν τιμημένων γυναικῶν ζωγράφων ἡ Madeleine Lemaire διαπρέπει κυρίως εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῶν ἀνθῶν.

Πράγμα δὲ παράδοξον, ἐπὶ πολὺ ἠγνοεῖ τὴν ἰδιαιτέραν ταύτην κλίσιν τῆς· ἐπὶ μακρὸν ἐζωγράφιζε καλλονὰς τοῦ ΙΗ αἰῶνος· ἡμέραν τινα ἐσκιαγράφει πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ υἱοῦ ἐπὶ τινος γωνίας φύλλου χάρτου ρόδα. Ὁ Δουμᾶς υἱὸς ἔλαβε τὸ φύλλον, τὸ ἐξήτασε καὶ ἐπιστρέφων εἰς τὴν νεαρὰν γυναῖκα τὸ σχεδιαγράφημα, εἶπεν: «Ἀφήσατε λοιπὸν κατὰ μέρος τὸν ΙΗ' αἰῶνα καὶ κάμετέ μου ἄνη καὶ μόνον ἄνη».

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ Madeleine Lanire εὗρε τὸ ἀληθές τάλαντόν τῆς.

Κατ' ἔτος πλέον τῶν 200 γυναικῶν ἐκθέτουσιν ἔργα εἰς τὰς ἐκθέσεις τῆς «Nationale» καὶ τῶν «Artistes Français». Ἐχουσι μάλιστα τὸ προνόμιον νὰ ἐξουσιάζωσι δύο Salons ἀποκλειστικῶς δι' αὐτὰς ἀνοίγόμενα: τῆς Société des Femmes Artistes, ὅπου ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκθετῶν περιορίζεται εἰς 40 καὶ τῆς Union des Femmes Peintres et Sculpteurs, τῆς ὁποίας ὁ κατάλογος περιλαμβάνει πλέον τῶν 1000 ἀριθμῶν.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἔργων τοῦ γυναικεῖου τάλαντου ὑπάρχουσι πολλὰ ἀληθῶς ἀξιοσημεῖωτα.